

Budapest költői

Irta: Móricz Zsigmond

Vannak Budapestnek költői?
Mert Párizsban vannak.

Igaz, Budapest fiatal város. Fiatalságát semmi sem bizonyítja jobban, mint az a társasjáték, amit egy év óta folytatok. Akárhonnan vagyok társaságban, mindig megszámolom, hogy a jelenlevők közül hányan vannak budapesti születésűek. És az a csodálatos, hogy nagyon ritkán fordul elő, hogy az életben, a budapesti életben szerepet vivők között, valódi budapesti születésű ember legyen.

Budapest egész vezető eleme vidéki eredetű. A képviselőháztól kezdve, ahol csaknem az összes felszólaló mind a vidék hangját, szellemét és kultúráját hozta magával, a legkisebb hivatalig mindenütt a vidékiek vannak túlnyomó többségben.

Ez első percben szinte hihetetlennek tűnik fel, de akárki, bármely percben ellenőrizheti, ha hasonló népszámlálást rendez.

Viszont érthető, ha egy kicsit utána néz az ember, mi történt Budapest fejlődésében. Budapest fiatal város, de ötven év óta az egész magyar nemzetnek szemefénye, az egész feltörekvő magyar ifjúságnak legfőbb fóruma, ahol minden fajta tehetség megtalálhatja a boldogulását, a sikert és a legnagyobb eredményt, amit ebben a hazában valaki elérhet. Ezért valósággal ostrom alatt áll. Már harmincöt évvel ezelőtt, mikor az Egyetemre jöttem, a jogi fakultáson magán ötezeren voltunk és csaknem valamennyien vidékiek. A napokban egy szomorú és sötét helyen diákokat láttam ácsorogni egy Ráday ucai kapu előtt. Megálltam s szóba eredtem velük, az Egyetemi Menza van abban az épületben, naponta kb. ezer diák étkezik ott a főváros jóságából. Ezek kivétel nélkül mind vidékiek, akik legfőbb életcélként azt tekintik, hogy itt is maradjanak és a fővárosban találják meg elhelyezkedésüket s az életüket.

Ötven év alatt ez szakadatlanul így megy s nem hinném, hogy a fővárosnak kára lett volna belőle, hogy a vidék ifjúságának a legértékesebb eleme oly páratlan örömmel és elszántsággal törekedik fővárosi polgárrá lenni.

Ezek a vidékről jött ifjak eleven erőt és kiapadhatatlan energiát hoztak és hoznak magukkal s ezek azok, akik ma itt élnek és még nagyon hosszú ideig itt fognak helyet foglalni a cselekvő, dolgozó és szerepet vivő pozíciókban.

Ennek azonban Budapestre mégis van egy fajta hátránya. Az ember természeténél fogva haláláig szülőföldjének varázsában él. Különösen az író nagyon nehezen változtatja meg azt az irányt, amit ifjú korában tűzött ki maga elé. Példának itt vagyok én magam, aki húszéves koromban jöttem fel Budapestre, de azóta szakadatlanul a vidékkel érzem magam összekötésben, összes művem a magyar vidék valamely tájával s ennek a tájnak különböző rétegződésével van a legszorosabb összefüggésben. Már azt hittem, hogy sohasem fogok tudni Budapestről írni, mikor, épen most egy éve, az előbb említett különös tapasztalatra jöttem rá, arra tudniillik, hogy Budapest: vidék... Ha az emberek vidékiek, ha a kerületi előjáróágon a vidéki urakat látom, akikről a legbüszkébbek, hogy Zempléne, vagy Borsodba, vagy a Bácskába, vagy Erdélybe valók, akkor ezek az

én embereim, akkor ezeket látom és ismerem és az a kulturális fény, ami a vidéki élettel szemben előmlik körülöttük, csak éppen egy külső burok, ami a lényegüket nem változtatta meg.

Azóta egyre többet foglalkozom magával a fővárossal. És el vagyok telve ennek a szépségével. Budapest a világ legszebb városai közül való és ezt csak legújában kezdi maga a főváros felfedezni... az idegenforgalom számára.

Ez is jellemző budapesti vonás, hogy a pesti ember csak akkor látja a főváros nevezetességét, ha vidéki, vagy külföldi ismerőseinek meg kell mutatnia. Mondják, hogy van olyan budai ember, aki még nem volt Pesten. De az is bizonyos, hogy a pestieknek egyrésze Budán csak a jó kiskocsmákat ismeri, ahová nyári paprikás csirkére ki lehet rándulni.

Az irodalomban egyáltalán nincs határozott és komoly budapesti jelleg. Heltai Jenő, Kóbor Tamás, Molnár Ferenc és hatásuk alatt egy eszmé fiatal író van, akik Budapestet felfedezték saját maguknak és ebben a Budapestben otthon vannak, azt nagyra fejlesztették, valósággal megteremtették.

Ez azonban Budapestnek, a milliós városnak csak egy rétege. A tengernek a színe, a hullámai, a tajtékja. A magasabb és mozgékonyabb kultúr-réteg, amely a legkisebb érintésre is reagál. De hol van a mély tömeg? Hol van maga a város? Hol a millió?

Hol van az egyes városrészeknek különös és speciális jellege? Mert Budapest tíz kerülete, tíz külön város-egyénséget jelent. A Ferencvároستól Óbudáig tíz egymástól egészen különböző világot lehet megismerni. Ezek a világok még nem találják meg a maguk költőjét és íróját.

Hibáztatom ebben a várospolitikát is, amely még csak ezután fogja felfedezni azt, hogy az irodalom a legnagyobb fejlesztője a városi élet szellemiségének. A városháza részéről majdnem semmi érdeklődés az irodalom iránt nem tapasztalható Bárczy István visszavonulása óta. Akkor igen, akkor kezdődött valami belső és szellemi építkezés is, a külső és nagyszabású anyagi építkezés mellett. Jellemző, hogy nincs tudomásom róla, hogy a várospolitikai valaha érintkezést keresett volna íróval, költővel, vagy észre vett volna valakit, vagy valamit. Embert, vagy irányt, pedig ami irodalom van az országban, az még ma is csak Budapesten történik és termelődik.

A vidék ifjú tehetségeinek felzárkózása a fővárosokba, az örökké tart. Nagyon jó is, mert így nagy medence áll rendelkezésre, hogy magát felfrissítse egy főváros. De azért már a mai ifjú budapesti generáció közel van ahoz, hogy meghódítsa magát a fővárost, mint szülővárosát. Az a generáció, amely itt érte és élte át a nagy és zajló eseményeket, meg van terhelve az emlékektől. Ez a generáció már sokkal többet tud a fővárosról, mint apái, mert ez már a közfelfordulás viharában szerette meg gyermekkorának szellemét. Budapestnek legnagyobb hiányossága, hogy nincs lokálpatriotizmusa, amit a város közösségének együttes szenvedése és öröme szokott létrehozni.

Nincs Magyarországon egyetlen hely sem, amelynek gyermekei haláláig büszkék ne lennének a szülőföldjükre. A Debrecenből jött ember mindig debreceninek vallja magát, a szegedi szegedinek, a hódmezővásárhelyi hódmezővásárhelyinek, a kanizsai kanizsainak, a győri győrinek, a soproni soproninak. Pedig valamennyien Budapesten élnek és budapesti pékenyeret esznek.

Az utolsó három éven keresztül csaknem minden fiatal íróval volt valami találkozásom s mondhatom, hogy Budapest a legfiatalabbak szemléletében másképpen él, mint az előző generációkban, még a miénkben is. Közel van az idő, hogy a gyermekeink, akik már itt születtek és itt nőttek fel, megszólaljanak a mi hallatlan és kábitó vidékimádatunkon.

Budapest szeretete egy magasabb kultúrának a szeretete. Budapest világváros és egész lénye, vonala, iránya világvárosi. Ennek a Budapestnek, az eljövendőnek, a homogénnek, a magyarság vezető szellemiségének kívánok boldog újévet a mai napon.